

**NELEGALA COMPUNERE A COMPLETULUI DE JUDECATĂ ÎN LUMINA
DECIZIEI NR. 417/2019 A CURȚII CONSTITUȚIONALE A ROMÂNIEI**

**ILLEGAL COMPOSITION OF THE BENCH IN LIGHT OF THE DECISION NO.
417/2019 OF THE ROMANIAN CONSTITUTIONAL COURT**

Andra Maria COTȚ¹
Avocat – Baroul Cluj

ABSTRACT

The present article was written in consideration of a decision of the Constitutional Court of Romania, which stated that there was a constitutional conflict between the Romanian Parliament and the High Court of Cassation and Justice, generated by the refusal of the latter to appoint specialized judges in criminal cases concerning corruption. The conflict also revealed that neither did some of the lower courts.

Therefore, our objective is to analyze the legal framework concerning the necessity for criminal corruption cases to be tried by specialized judges, with an emphasis on the legal consequences of the breach of this obligation.

Keywords: *decision no. 417/2019; specialized judge; illegal composition of the bench; nullity; retrial; preliminary chamber.*

REZUMAT

Prezentul articol are ca premisă decizia Curții Constituționale a României, prin care s-a constatat existența unui conflict juridic de natură constituțională între Parlamentul României și Înalta Curte de Casație și Justiție, generat de refuzul celei din urmă de a constitui complete specializate în materia infracțiunilor de corupție. Acest conflict a învederat că nici la nivelul unor instanțe inferioare nu au fost constituite completuri specializate.

În consecință, prin intermediul prezentului articol ne-am propus efectuarea unei analize cu privire la problematica specializării completurilor de judecată în materia infracțiunilor de corupție, accentul fiind pus pe efectele constatării unei eventuale nelegale compuneri a completului.

Cuvinte-cheie: *decizia nr. 417/2019; complet specializat; nelegala compunere a completului de judecată; nulitate absolută; rejudecare; cameră preliminară.*

CUPRINS

I. Aspecte prealabile	11
II. Efectele deciziei curții constituționale nr. 417/2019	11
III. Judecătorul de cameră preliminară – complet specializat sau nespecializat?	14
IV. Nespecializarea completului de judecată. Sancțiunea procesuală și termenul în care poate fi invocată excepția	15
V. Efectele nulității absolute. Rejudecarea	17
VI. Concluzii	21

¹ La momentul publicării acestui articol autoarea era avocat colaborator în cadrul SCPA Sergiu Bogdan & Asociații. E-mail: cotandramaria@gmail.com.

I. ASPECTE PRELABILE

Prin Decizia nr. 417/2019² Curtea Constituțională a constatată că a existat un conflict juridic de natură constituțională între Parlament, pe de o parte, și Înalta Curte de Casație și Justiție, pe de altă parte, generat de neconstituirea de către Înalta Curte de Casație și Justiție a completurilor de judecată specializate pentru judecarea în primă instanță a infracțiunilor de corupție prevăzute de Legea nr. 78/2000.

În urma acestei constatări instanța de contencios constituțional a indicat conduita care trebuie urmată de autoritățile publice implicate în conflict, și anume rejudecarea cauzelor înregistrate pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție și soluționate de aceasta în primă instanță anterior Hotărârii Colegiului de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 14 din 23 ianuarie 2019, în măsura în care nu au devenit definitive.

Conflictul juridic însă a pus în evidență faptul că nici la nivelul unor instanțe inferioare nu au fost constituite completuri specializate. Astfel, din adresa Consiliului Superior al Magistraturii, înaintată Curții Constituționale, reiese că un număr de 7 tribunale și o curte de apel au comunicat că nu au completuri specializate pentru soluționarea cauzelor de corupție.

De asemenea, din aceeași adresă reiese că unele instanțe au comunicat că în compunerea acestor completuri specializate au figurat toți judecătorii secției penale. Or, Curtea Constituțională a precizat că pentru a da valoare completă transpunerii în legislația națională a Convenției penale privind corupția³, se impune stabilirea unui număr limitat de completuri, astfel încât să se asigure soluționarea cauzelor în condiții optime de timp și calitate, nicidecum desemnarea formală a tuturor completurilor sau a tuturor judecătorilor din materie penală în aceste completuri.

Prin urmare, este pusă în discuție aceeași problemă juridică și la nivelul instanțelor inferioare. Însă fiind vorba despre o hotărârea a Curții Constituționale pronunțată ca urmare a sesizării cu privire la existența unui conflict juridic de natură constituțională doar între Parlament și Înalta Curte de Casație și Justiție, unele instanțe au pus sub semnul întrebării aplicabilitatea acesteia cu privire la cauzele care au fost soluționate în primă instanță de către instanțele inferioare⁴.

Totodată, **având în vedere că instanța de contencios constituțional a precizat doar faptul că se va proceda la rejudecarea cauzelor, fără a menționa momentul procesual de la care rejudecarea va avea loc, apare întrebarea legitimă dacă rejudecarea va privi și procedura de cameră preliminară ori doar judecata în fond.**

Prin intermediul prezentului articol ne propunem să analizăm toate aceste aspecte. Astfel, în continuare ne vom referi la efectele Deciziei nr. 417/2019 (II), la existența sau inexistența unei obligații de specializare a judecătorului de cameră preliminară în cauzele care au ca obiect fapte de corupție (III), la sancțiunea incidentă în situația existenței unei atare obligații (IV) și, în final, vom formula concluzii cu privire la momentul procesual de la care se impune rejudecarea cauzei (V).

II. EFECTELE DECIZIEI CURȚII CONSTITUȚIONALE NR. 417/2019

După cum am precizat, decizia privește soluționarea conflictului de juridic de natură constituțională între Parlament și Înalta Curte de Casație și Justiție, nu și între celelalte instanțe judecătorești. În consecință, prin dispozitivul hotărârii este impusă o conduită expresă doar în sarcina Înaltei Curți de Casație și Justiție, dar acest lucru nu înseamnă că celelalte instanțe judecătorești pot ignora decizia Curții Constituționale.

Pe de o parte, articolul 147 alin. (4) din Constituție prevede că deciziile instanței de contencios constituțional sunt general obligatorii de la data publicării în Monitorul Oficial, fără a face distincție între deciziile pronunțate de aceasta. Prin urmare, și o decizie prin care este soluționat un conflict juridic de natură constituțională este general obligatorie⁵. Faptul că o atare decizie nu impune o anumită conduită din partea unei autorități nu înseamnă că ea poate fi nesocotită de către aceasta.

² Publicată în M. Of., Partea I, nr. 825 din 10.10.2019.

³ Adoptată la Strasbourg la 27 ianuarie 1999, sub auspiciile Consiliului Europei, și ratificată prin Legea nr. 27/2002, publicată în M. Of. al României, Partea I, nr. 65 din 30 ianuarie 2002.

⁴ C. Ap. Bacău, s. pen., dec. nr. 1215/2019, disponibilă online pe www.sintact.ro, accesată la data de 13.04.2020.

⁵ În același sens a se vedea T. Toader, M. Safta, *Dezlegările date conflictelor juridice de natură constituțională*, passim, disponibil online la adresa, accesat la data de 13.04.2020 și M. Safta, M. Mazilu-Babel, *Efectele în timp ale deciziilor curților constituționale*, passim, disponibil online la adresa <https://www.juridice.ro/602523/efectele-in-timp-ale-deciziilor-curtilor-constitutive.html>, accesat la data de 13.04.2020.

Pe de altă parte, conflictul a fost generat de faptul că Înalta Curte de Casație și Justiție a considerat că prevederile art. 29 din Legea nr. 78/2000 nu o vizează, impunând o obligație doar celorlalte instanțe judecătorești, întrucât toți judecătorii instanței supreme ar fi specializați *ope legis* să judece în primă instanță cauze de corupție. Din aceasta rezultă că la nivelul instanțelor inferioare existența obligației de a constitui completuri specializate este neechivocă.

Așadar, **instanțele judecătorești inferioare, chiar și în absența deciziei Curții Constituționale, aveau obligația de a verifica respectarea prevederilor art. 29 din Legea nr. 78/2000**, de vreme ce competența specializată reprezintă o chestiune de ordine publică, ce poate fi invocată din oficiu⁶.

În altă ordine de idei, ignorarea considerentelor Deciziei nr. 417/2019 ar conduce la perpetuarea „paradigmei juridice instituționalizate”, după cum o numește Curtea, generată de această dată de către celelalte instanțe judecătorești.

Mai exact, Curtea a argumentat constatarea existenței unui conflict juridic de natură constituțională prin faptul că opoziția Înaltei Curți de Casație și Justiție de a aplica o lege reprezintă „o problemă de natură și relevanță constituțională, atunci când aceasta se exprimă sub forma unei poziții instituționale consolidate, care transgresează simpla greșeală de interpretare și aplicare a legii și care generează o paradigmă juridică de natură să pună sub semnul întrebării principiile fundamentale care stau la baza funcționării statului (...)”.

Astfel, „autoreglajul sistemic, sub forma excepției/ motivului de casare privitor la nelegala compunere a completului de judecată (...), - care trebuia să funcționeze ca un remediu la inacțiunea Colegiului de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție - s-a dovedit lipsit de eficiență juridică și, în realitate, a contribuit el însuși la consolidarea paradigmei juridice neconstituționale, constând în nesocotirea autorității legii adoptate de Parlament”.

În aceste condiții, Curtea a apreciat că „nu se pune numai problema deplasării sarcinii autoreglării sistemului spre justițiabil, ci și aceea că un asemenea demers ar fi devenit iluzoriu prin consolidarea pe cale jurisdicțională a paradigmei antereferte, ceea ce demonstrează că, în realitate, datorită conduitei Înaltei Curți de Casație și Justiție, remediu judiciar a încetat de facto să mai existe”, motiv pentru care se impune intervenția instanței constituționale (parag. 111-112 din Decizia nr. 417/2019).

Or, în măsura în care instanțele inferioare ar adopta tocmai conduita pe care Curtea Constituțională o reproșează Înaltei Curți de Casație și Justiție, am ajunge în aceeași situație, pe care instanța constituțională tocmai a sancționat-o.

De altfel, Curtea Constituțională a precizat că existența unei situații similare la anumite instanțe inferioare cu cea de la Înalta Curte de Casație și Justiție constituie „un argument suplimentar în sensul consolidării unei paradigme juridice neconstituționale și la nivelurile de jurisdicție inferioare”, astfel că în mod evident și instanțele inferioare trebuie să își corecteze conduita în acord cu decizia Curții.

Prin urmare, nu rămâne decât să concluzionăm că în analiza respectării prevederilor art. 29 din Legea nr. 78/2000, instanțele trebuie să țină cont de considerentele Deciziei nr. 417/2019.

În acest sens devin relevante precizările Curții cu privire la modalitatea de aplicare a normelor legale referitoare la specializarea completurilor. Astfel, aceasta arată că **pentru punerea în aplicare a art. 29 din Legea nr. 78/2000 trebuie parcurse două etape, și anume:**

- (i) stabilirea criteriilor și procedurii de determinare a specializării și
- (ii) constituirea completurilor specializate din judecători specializați.

În ceea ce privește prima etapă, Curtea a precizat că revenea Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) obligația de a institui criteriile pentru determinarea specializării și de a derula procedura de stabilire a specializării în vederea constituirii completurilor specializate, însă nici ulterior publicării deciziei în discuție, Consiliul Superior al Magistraturii nu a procedat astfel.

În adresa înaintată Curții Constituționale, CSM pare a sugera că atare criterii de selecție se regăsesc în cuprinsul Regulamentului de ordine interioară al instanțelor judecătorești⁷. Însă respectivele criterii sunt reglementate pentru situația schimbării specializării judecătorilor ca urmare a repartizării de la o secție la alta și nu în vederea constituirii completurilor specializate, astfel că acestea nu ar fi aplicabile.

⁶ A se vedea parag. 138-139 din Decizia Curții Constituționale nr. 417/2019.

⁷ Regulamentul a fost aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 1375/2015.

În orice caz, Înalta Curte de Casație și Justiție, ulterior deciziei instanței constituționale, a stabilit ea însăși criteriile de determinare a specializării printr-o hotărâre a colegiului de conducere⁸, astfel că instanțele inferioare ar putea proceda la fel în absența unei reglementări de către CSM, în măsura în care nu au făcut-o până la acest moment.

În ceea ce privește a doua etapă, ulterior stabilirii judecătorilor specializați este necesară constituirea completurilor specializate prin desemnarea judecătorilor din rândul acestora de către colegiul de conducere al instanței.

Relevante în acest sens sunt precizările Curții Constituționale, care a statuat că realizarea scopului prevederii presupune „obligativitatea stabilirii unui număr limitat de completuri așa încât să se asigure soluționarea cauzelor în condiții optime de timp și calitate, nicidecum desemnarea formală a tuturor completurilor sau a tuturor judecătorilor din materie penală în aceste completuri” (parag. 146 din Decizia nr. 417/2019).

Această precizare însă pare a intra în contradicție cu dispozitivul hotărârii, de vreme ce rejudecarea s-a dispus doar cu privire la cauzele înregistrate pe rolul instanței până la data adoptării Hotărârii Colegiului de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 14/2019, hotărâre prin care a avut loc desemnarea formală a tuturor completurilor de judecată din cadrul Secției penale ca fiind specializate.

Este vorba însă doar despre o aparentă contradicție, întrucât Curtea precizează că „modul lipsit de transparență, empiric și deficitar de stabilire a specializării judecătorilor prin Hotărârea Colegiului de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 14 din 23 ianuarie 2019 nu produce din punct de vedere procedural o încălcare a Constituției, neavând încă amplitudinea necesară”. Mai exact, Curtea sugerează că în privința acestui aspect „autoreglajul sistemic” încă își poate produce efectele, nefiind necesară la acest moment intervenția instanței constituționale.

În consecință, apreciem că desemnarea tuturor completurilor și judecătorilor unei instanțe ca fiind specializate/specializați în cauze privind fapte de corupție nu satisface cerințele impuse de lege și evidențiate de către Curtea Constituțională.

De altfel, instanța de contencios constituțional a precizat expres că o atare practică nu răspunde nici exigențelor art. 20 din Convenția penală privind corupția, în sensul existenței unei reale specializări a unui număr limitat de completuri pentru combaterea eficientă a corupției (parag. 148 din Decizia nr. 417/2019). Or, Convenția penală privind corupția a fost ratificată prin Legea nr. 27/2002, astfel că la acest moment ea face parte din dreptul intern. Prin urmare, chiar și printr-o interpretare logico-sistematică ajungem la aceeași concluzie.

Totuși, în practica judiciară⁹ s-a susținut că deși numărul judecătorilor desemnați ca făcând parte din completuri specializate coincide cu numărul judecătorilor din cadrul secției penale de la instanță respectivă, exigențele legale sunt îndeplinite. Instanța și-a argumentat soluția prin faptul că în hotărârea colegiului de conducere au fost indicați nominal judecătorii și completurile specializate din care fac parte, spre deosebire de Hotărârea Colegiului de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 14 din 23 ianuarie 2019. Totodată, s-a apreciat că numărul de șase judecători specializați nu este excesiv, având în vedere mărimea relativ redusă a secției.

Însă Curtea Constituțională a precizat că „nu trebuie realizată o progresie aritmetică corelată între numărul cauzelor ce fac obiectul Legii nr. 78/2000 și numărul completurilor de judecată, ci contează numai specializarea acestora, indiferent de numărul lor/numărul cauzelor pe care îl judecă”. Aceasta a mai precizat că „o atare apreciere nici măcar nu aduce în discuție o metodă interpretativă a textului, ci aspectele de fapt în considerarea cărora textul ar fi eliminat din dreptul pozitiv chiar de autoritatea care ar trebui să îl aplice (parag. 150).

Astfel, Curtea a arătat că și în situația în care art. 29 din Legea nr. 78/2000 ar deveni anacronic/obsolet ori nu ar exista mecanisme de aplicare ale lui din perspectiva ponderii dosarelor având ca obiect infracțiuni de corupție și din perspectiva principiului repartizării aleatorii a dosarelor, soluția nu este o interpretare în sensul neaplicării lui, ci a evidențiat că există posibilitatea ridicării unei excepții de neconstituționalitate din oficiu.

În consecință, apreciem că atât timp cât art. 29 din Legea nr. 78/2000 este în vigoare, instanțele trebuie să aplice prevederile acestuia în acord cu decizia Curții Constituționale. Astfel, acestea trebuie să analizeze dacă

⁸ Hotărârea Colegiului de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 236 din 16 decembrie 2019, disponibilă online în extras la adresa <https://www.scj.ro/CMS/0/PublicMedia/GetIncludedFile?id=21326>, accesată la data de 13.04.2020.

⁹ A se vedea C. Ap. Târgu-Mureș, s. pen., dec. nr. 562/2019, disponibilă pe www.sintact.ro, accesat la data de 13.04.2020.

este vorba de o reală specializare sau doar de una formală. Argumentele referitoare la numărul mare al cazurilor de corupție și numărul redus de judecători nu pot justifica o desemnare formală a tuturor judecătorilor și a tuturor completurilor din materie penală ca fiind specializați/specializate.

Cu atât mai puțin nu va poate fi considerată ca fiind în acord cu prevederile Legii nr. 78/2000 și cu cerințele impuse de Curtea Constituțională, interpretarea conform căreia sintagma „oricăror alte cereri” din cuprinsul unei hotărâri a colegiului de conducere al instanței ar include și desemnarea pentru judecarea cauzelor de corupție.

În acest sens în practica judiciară¹⁰ s-a statuat că această sintagmă coroborată cu numărul redus al judecătorilor (doi judecători) și necesitatea respectării principiului repartizării aleatorii respectă prevederile Legii nr. 78/2000. Hotărârea prin care s-a statuat acest lucru a fost însă desființată, iar în rejudecarea apelului instanța a apreciat exact contrariul, și anume că într-o atare situație nu sunt respectate prevederile art. 29 din Legea nr. 78/2000¹¹. Opinăm în sensul că cea din urmă soluție este corectă, interpretarea inițială fiind în mod vădit contrară considerentelor Deciziei nr. 417/2019.

Concluzionând, deși decizia Curții Constituționale nu creează o obligație expresă în sarcina celorlalte instanțe judecătorești, acestea sunt obligate în temeiul legii să verifice respectarea prevederilor art. 29 din Legea nr. 78/2000, fiind vorba despre norme de ordine publică, iar în analiza respectării acestor prevederi trebuie să aibă în vedere considerentele deciziei menționate, obligativitatea acesteia decurgând din prevederile art. 147 alin. (4) din Constituție.

III. JUDECĂTORUL DE CAMERĂ PRELIMINARĂ – COMPLET SPECIALIZAT SAU NESPECIALIZAT?

Art. 29 din Legea nr. 78/2000 prevede că pentru judecarea în primă instanța a infracțiunilor prevăzute în această lege, se constituie complete specializate. Însă articolul are această formă din anul 2006¹², când era în vigoare vechiul Cod de procedură penală, care nu reglementa instituția camerei preliminare. Între timp a intrat în vigoare noul Cod de procedură penală, astfel că se pune întrebarea dacă completul constituit din judecătorul de cameră preliminară trebuie să fie sau nu specializat, de vreme ce articolul în discuție nu a fost modificat odată cu intrarea în vigoare a noului Cod de procedură penală.

Practica judiciară pare să favorizeze opinia potrivit căreia completul constituit din judecătorul de cameră preliminară nu trebuie să fie specializat¹³, fără însă a argumenta *in extenso* soluția, rezumându-se la a arăta că art. 29 din Legea nr. 78/2000 vizează judecata în „primă instanță”. Apreciem însă că **prevederile art. 29 din Legea nr. 78/2000 sunt aplicabile inclusiv completului format din judecătorul de cameră preliminară.**

Un prim argument în acest sens este faptul că în perioada în care era în vigoare vechiul Cod de procedură penală atribuțiile judecătorului de cameră preliminară erau exercitate de către judecătorul care soluționa fondul cauzei, nefiind prevăzută instituția camerei preliminare. Astfel, sintagma „primă instanță” privea inclusiv aspectele care la acest moment constituie obiectul procedurii de cameră preliminară. În consecință, nu vedem de ce acum sintagma și-ar modifica înțelesul prin simplul fapt că legiuitorul a înțeles să reglementeze o procedură distinctă prin care este verificată legalitatea trimiterii în judecată. O interpretare istorică și chiar evolutivă doar întăresc concluzia anterioară, și anume că sintagma include și judecătorul de cameră preliminară.

La aceeași concluzie ajungem și printr-o interpretare teleologică. În acest sens sunt relevante precizările Curții Constituționale din cuprinsul Deciziei nr 417/2019. Astfel, aceasta indică faptul că specializarea privește doar judecata în primă instanță, nu și în apel, deoarece „judecarea în primă instanță a unei cauze presupune ca în mod primar judecătorul să fixeze cadrul procesual (s.n.), să determine principalele probleme de drept și de fapt ridicate și să realizeze o evaluare a acestora (...), în schimb, în căile de atac se realizează deja controlul

¹⁰ C. Ap. Târgu-Mureș, s. pen., dec. nr. 484/2019, disponibilă pe www.sintact.ro, accesat la data de 13.04.2020.

¹¹ C. Ap. Târgu-Mureș, s. pen., dec. nr. 59/2020, disponibilă pe www.sintact.ro, accesat la data de 13.04.2020.

¹² Art. 29 a fost modificat în anul 2003 prin Legea nr. 161/2003, publicată în M. Of., Partea I, nr. 279 din 21 aprilie 2003, în sensul instituirii unei obligații de constituire a completelor specializate, anterior constituirea acestora fiind facultativă. Totodată, prin aceeași lege s-a modificat alin. (2) al articolului, precizându-se că la nivelul judecătoriilor, tribunalelor și curților de apel completele sunt constituite din 2 judecători. Ulterior, prin O.U.G. nr. 50/2006, publicată în M. Of., nr. 566 din 30 iunie 2006, alin. (2) a fost abrogat.

¹³ C. Ap. Târgu-Mureș, s. pen., dec. nr. 514/2019, disponibilă pe www.sintact.ro, accesat la data de 13.04.2020; C. Ap. Târgu-Mureș, s. pen., dec. nr. 572/2019, disponibilă pe www.sintact.ro, accesat la data de 13.04.2020.

judiciar, care evaluează caracterul legal și temeinic al hotărârii primei instanței”, astfel că specializarea nu se mai impune. Or, fixarea cadrului procesual, ulterior intrării în vigoare a noului Cod de procedură penală, are loc în faza de cameră preliminară. În consecință, și din perspectiva finalității normei se impune specializarea completului format din judecătorul de cameră preliminară.

Doar printr-o interpretare gramaticală rigidă am ajunge la o concluzie contrară, și anume că judecătorul de cameră preliminară nu trebuie să fie specializat, însă o atare interpretare ar face abstracție de voința legiuitorului, de contextul în care norma a fost adoptată și de evoluția legislativă.

Mai mult, o atare interpretare ar presupune că o cauză care are ca obiect infracțiuni de corupție ar putea fi repartizată unui judecător de cameră preliminară care nu este specializat. Or, potrivit art. 346 alin. (7) C.proc. pen., judecătorul de cameră preliminară care a dispus începerea judecării va exercita și funcția de judecată în cauză. Însă dacă am aprecia că art. 29 din Legea nr. 78/2000 nu este aplicabil judecătorului de cameră preliminară, ar însemna că acesta nu va putea fi și judecătorul fondului.

Prin urmare, s-ar ajunge în situația în care după soluționarea camerei preliminare, la primul termen de judecată, instanța ar trebui să invoce din oficiu nelegalitatea compunerii completului, iar cauza să fie repartizată din nou unui judecător specializat. Invocarea excepției nelegalei compuneri ar fi singura modalitate prin care Legea nr. 78/2000 ar putea fi respectată, întrucât prin încheierea de cameră preliminară prin care se dispune începerea judecării nu are loc o dezinvestire, care să permită o nouă repartizare aleatorie a cauzei. Dezinvestirea ar putea avea loc doar prin admiterea excepției nelegalei compuneri a completului.

Așadar, o interpretare conform căreia completul format din judecătorul de cameră preliminară nu trebuie să fie specializat lipsește de efect prevederile art. 346 alin. (7) C.proc.pen. care stabilesc că judecătorul de cameră preliminară va fi și judecătorul fondului, punând totodată în discuție însăși logica procesului penal astfel cum aceasta reiese din prevederile noului Cod de procedură penală.

În consecință, apreciem că **prevederile art. 29 din Legea nr. 78/2000 impun inclusiv specializarea completului format din judecătorul de cameră preliminară**, nu doar specializarea completului care va judeca fondul cauzei.

O ultimă precizare se impune însă, și anume faptul că judecătorul de cameră preliminară care va soluționa contestația împotriva încheierii de cameră preliminară nu trebuie să fie specializat. Concluzia se impune întrucât, după cum am precizat, anterior intrării în vigoare a noului Cod de procedură penală atribuțiile judecătorului de cameră preliminară erau exercitate de către judecătorul fondului. Astfel, controlul judiciar era realizat pe calea apelului. Or, art. 29 din Legea nr. 78/2000 nu impune judecarea apelului de către complete specializate. Prin urmare, pentru identitate de rațiune, apreciem că nici completul care va judeca calea de atac împotriva încheierii de cameră preliminară (contestația) nu trebuie să fie specializat.

IV. NESPECIALIZAREA COMPLETULUI DE JUDECATĂ. SANCTIUNEA PROCESUALĂ ȘI TERMENUL ÎN CARE POATE FI INVOCATĂ EXCEPȚIA

Încălcarea dispozițiilor art. 29 din Legea nr. 78/2000 determină nulitatea absolută a tuturor actelor și măsurilor dispuse de către completul nespecializat, sancțiunea procesuală fiind indicată expres de către Curtea Constituțională în Decizia nr. 417/2019 (parag. 139).

În acest sens instanța de contencios constituțional a făcut trimitere la cele stabilite de însăși Înalta Curte de Casație și Justiție prin Decizia nr. 17 din 17 septembrie 2018¹⁴ referitoare la examinarea unui recurs în interesul legii în materie civilă, afirmând că sunt aplicabile *mutatis mutandis* considerentele deciziei și în materie penală.

Recursul în interesul legii a fost formulat în vederea stabilirii dacă necompetența materială procesuală a secției/completului specializat este o excepție de ordine publică sau privată. Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat în sensul că aceasta reprezintă o excepție de ordine publică. În argumentarea soluției a precizat că „este unanim acceptat că există situații în care este vizat aspectul calitativ al compunerii (completului), una dintre acestea fiind și cazul când, în condițiile legii, anumite categorii de litigii trebuie să fie soluționate de completurile/secțiile specializate, după obiectul sau natura litigiului. (...) Normele care reglementează competența materială procesuală (specializată) sunt în mod evident de ordine publică întrucât ocrotesc un

¹⁴ Publicată în M. Of. al României, Partea I, nr. 872 din 16 octombrie 2018. Recursul în interesul legii a privit interpretarea dispozițiilor art. 129 alin. (2) pct. 2, art. 129 alin. (3), art. 130 alin. (2) și (3), art. 131, art. 136 alin. (1), art. 200 alin. (2) C.proc.civ.

interes public – buna administrare a actului de justiție, prin specializarea judecătorilor, necesară în raport cu complexitatea și numărul cauzelor. Specializarea instanțelor/secțiilor și judecătorilor nu este o chestiune de ordine privată, ci una ce ține de organizarea și administrarea justiției. Nu poate fi primită interpretarea potrivit căreia competența specializată este reglementată de norme de ordine privată, întrucât acestea din urmă ocrotesc interesele părților” (parag. 22 din Decizia nr. 17/2018).

În consecință, apreciem că din perspectiva sancțiunii incidente lucrurile au fost tranșate de către Curtea Constituțională¹⁵, deși anterior deciziei acesteia în doctrină se exprimase opinia contrară, și anume că nerespectarea normelor privind specializarea completurilor nu echivalează cu nelegală compunere în sensul dispozițiilor privind nulitatea absolută¹⁶.

Totuși, unele precizări se impun raportat la termenul în care poate fi invocată excepția nelegalei compuneri a completului. În măsura în care se invocă nelegala compunere a completului care a judecat fondul cauzei, lucrurile sunt simple, aceasta putând fi invocată în orice stare a procesului. Însă dacă se invocă nelegală compunere a completului format din judecătorul de cameră preliminară, lucrurile se complică.

Raportat la acest aspect, în primul rând, trebuie precizat că deși art. 281 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală vorbește despre nelegala compunere a completului de judecată, doctrina s-a exprimat în sensul că ipoteza privește și exercițiul celorlalte funcții judiciare, deci inclusiv a judecătorului de cameră preliminară, întrucât rațiunile care prezumă vătămarea în cazul funcției de judecată se regăsesc deplin și în cazul celorlalte funcții judiciare¹⁷.

În al doilea rând, referitor la termenul în care nelegala compunere a completului poate fi invocată, art. 281 alin. (3) din Codul de procedură penală precizează că aceasta poate fi invocată în orice stare a procesului, fără a face vreo distincție. Totuși, potrivit doctrinei¹⁸, printr-o interpretare sistemică a dispozițiilor privind camera preliminară, nulitatea absolută a actelor efectuate în această etapă procesuală ar putea fi invocată doar până la închiderea procedurii de cameră preliminară, întrucât nu se poate face abstracție de faptul că procedura camerei preliminare se efectuează în două etape, fiind prevăzută calea de atac a contestației anterior începerii judecării în fond¹⁹.

Prin urmare, ar reieși că nelegala compunere a completului de judecată format din judecătorul de cameră preliminară poate fi invocată doar până la închiderea procedurii de cameră preliminară, cu toate că discutăm despre sancțiunea nulității absolute.

Însă Curtea Constituțională pare să fie de o părere contrară, aspect care reiese din **Decizia nr. 88/2019**²⁰. Această hotărâre a fost pronunțată ca urmare a ridicării unei excepții de neconstituționalitate cu privire la dispozițiile art. 281 alin. (4) lit. a) din Codul de procedură penală. Critica formulată de către autorul excepției a fost în sensul că articolul în discuție aduce atingere dreptului la un proces echitabil, întrucât limitează până la momentul închiderii procedurii de cameră preliminară invocarea nulității absolute determinată de lipsa asistării de către avocat a suspectului sau a inculpatului, precum și a celorlalte părți, atunci când asistența este

¹⁵ Deși Curtea Constituțională a precizat *expressis verbis* sancțiunea incidentă pentru nerespectarea prevederilor art. 29 din Legea nr. 78/2000, unele instanțe se pare că încă sunt nelămurite sub acest aspect. Astfel, Curtea de Apel Alba Iulia a formulat o sesizare în vederea pronunțării unei hotărâri privind dezlegarea unor chestiuni de drept, sesizare încă nesoluționată, prin care s-a solicitat rezolvarea de principiu a următoarelor chestiuni de drept:

„1. În interpretarea art. 29 alin. 1 din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, se poate considera că judecătorul de la instanța de fond care, anterior, a fost desemnat titular al unui complet specializat pentru judecarea cauzelor de corupție, iar ulterior colegiul de conducere a instanței nu l-a desemnat într-un complet specializat, este competent să judece cauze de corupție repartizate în perioada în care nu a fost desemnat prin hotărârea colegiului de conducere ca titular al unui complet specializat, în condițiile în care, în perioada respectiva, niciun complet al secției penale a instanței respective nu a fost desemnat pentru a judeca cauze de corupție?

2. În ipoteza unui răspuns negativ, care este sancțiunea în acest caz, nulitatea relativă sau nulitatea absolută?”

În primul rând, apreciem că sesizarea este inadmisibilă, întrucât pe de o parte, se urmărește, de fapt, obținerea soluției concrete în cauza care a determinat sesizarea, iar pe de altă parte, se solicită interpretarea deciziilor Curții Constituționale, ceea ce nu poate fi realizată de către o altă instanță decât cea constituțională. În al doilea rând, răspunsul la ambele întrebări se regăsește în parag. 139 al Deciziei nr. 417/2019.

¹⁶ I. Kuglay, Comentariu în M. Udriou (coord.), *Noul cod de procedură penală. Comentariu pe articole*, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București, 2017, p. 1286.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ I. Kuglay, Comentariu în M. Udriou (coord.), *op. cit.*, p. 1292.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ Publicată în M. Of., Partea I, nr. 499 din 20.06.2019.

obligatorie.

Trebuie însă precizat că în acest caz discutăm despre o limitare expresă, prin lege, a posibilității invocării nulității și nu despre o limitare dedusă prin interpretarea dispozițiilor legale, precum în cazul nelegalei compuneri a completului format din judecătorul de cameră preliminară.

În soluționarea excepției Curtea Constituțională a fost de acord cu autorul excepției și a decis că aceste dispoziții sunt neconstituționale, iar cu această ocazie, a avut posibilitatea de a analiza regimul juridic al nulității absolute. Or, din considerentele hotărârii reiese că instanța constituțională apreciază că nulitățile absolute pot fi invocate în orice stadiu al procesului penal, chiar dacă încălcarea a avut loc în procedura de cameră preliminară.

În acest sens este relevantă comparația efectuată de către Curte între nulitatea absolută determinată de către lipsa procurorului în faza de cameră preliminară, atunci când participarea acestuia este obligatorie și nulitatea absolută determinată de către lipsa asistării inculpatului sau celorlalte părți în faza de cameră preliminară, atunci când aceasta este obligatorie.

În cazul primului motiv de nulitate, art. 281 alin. (3) Cod procedură penală prevede că acesta poate fi invocat în orice stare a procesului, deși, după cum am arătat, doctrina a opinat în sensul că din interpretarea sistemică reiese că nulitatea ar putea fi invocată doar până la închiderea procedurii de cameră preliminară. În cazul celui de-al doilea motiv de nulitate -lipsa asistării de către un avocat în faza de cameră preliminară-, art. 281 alin. (4) Cod procedură penală prevede expres că acesta poate fi invocat doar până la închiderea procedurii de cameră preliminară.

Astfel, raportat la încălcarea normelor care prevăd obligativitatea participării procurorului și a celor referitoare la asistența juridică obligatorie, Curtea a precizat:

„...rezultă că nesocotirea ambelor dispoziții legale poate surveni în procedura de cameră preliminară, încălcarea fiind sancționată în ambele cazuri cu nulitatea absolută. Cu toate acestea, Curtea constată că legiuitorul a reglementat diferit momentul până la care poate fi invocată nulitatea absolută, în funcție de dispozițiile procedurale încălcate. Astfel, în condițiile în care aceste dispoziții nu au fost respectate în cadrul aceluiași proces, se ajunge la situația în care, având în vedere distincția realizată de legiuitor în ceea ce privește termenul de invocare a nulității absolute, nulitatea absolută ce derivă din lipsa asistării inculpatului sau a celorlalte părți, atunci când acest lucru este obligatoriu potrivit legii, va putea fi invocată până la încheierea procedurii în camera preliminară [potrivit art.281 alin.(4) lit. a) din Codul de procedură penală], pe când nulitatea absolută ce derivă din neparticiparea procurorului, atunci când participarea sa este obligatorie potrivit legii, va putea fi invocată atât în cadrul camerei preliminare, cât și în cursul judecării” (extras din Decizia Curții Constituționale nr. 88/2019, parag. 44).

În consecință, rezultă că instanța constituțională apreciază că nulitatea determinată de lipsa procurorului în faza de cameră preliminară poate fi invocată în orice stare a procesului, neexistând limitarea învederată de către doctrină din interpretarea sistemică a dispozițiilor Codului de procedură penală. Or, atare fiind situația, nu putem ajunge decât la concluzia că și nelegalitatea compunerii completului, necompetența materială ori personală a instanțelor și lipsa publicității ședinței de judecată constituie motive de nulitate care pot fi invocate în orice stare a procesului, deși încălcarea a intervenit în faza de cameră preliminară.

Așadar, reiese că **nelegala compunere a completului de judecată format din judecătorul de cameră preliminară, determinată de nerespectarea prevederilor art. 29 din Legea nr.78/2000, va putea fi invocată în orice stare a procesului, inclusiv în apel, la fel ca nelegala compunere a completului de judecată din fond.**

V. EFECTELE NULITĂȚII ABSOLUTE. REJUDECAREA

Odată stabilit faptul că nelegalitatea compunerii completului format din judecătorul de cameră preliminară poate fi invocată în aceleași condiții ca nelegalitatea compunerii completului de judecată în fond, sunt puse în discuție efectele sancțiunii procesuale.

În ceea ce privește nelegala compunere a completului de judecată din fond, practica judiciară este unanimă, stabilind că hotărârea instanței va fi lovită de nulitate absolută, astfel că se va dispune rejudecarea cauzei²¹. Soluția, de altfel, este prevăzută expres de către art. 421 pct. 2 lit. b) din Codul de procedură penală.

În mod evident nu doar hotărârea instanței de fond va fi lovită de nulitate absolută, ci și toate actele și măsurile dispuse, precum și probele administrate de către completul nelegal constituit, motiv pentru care

²¹ C. Ap. Târgu-Mureș, s. pen., dec. nr. 514/2019, disponibilă pe www.sintact.ro, accesat la data de 13.04.2020; C. Ap. Târgu-Mureș, s. pen., dec. nr. 572/2019, disponibilă pe www.sintact.ro, accesat la data de 13.04.2020; C. Ap. Târgu-Mureș, s. pen., dec. nr. 597/2019, disponibilă pe www.sintact.ro, accesat la data de 13.04.2020.

momentul procesual de la care se va dispune rejudecarea trebuie să țină cont de aceste aspecte.

Prin urmare, de regulă, rejudecarea va privi întreaga judecată în fond. Excepțiile vor fi determinate de situațiile în care completul de judecată s-a modificat. Mai exact, ne referim la ipoteza în care primul complet de judecată era specializat, însă din diverse motive acesta a fost schimbat, iar noul complet nu era specializat. În atare ipoteze, rejudecarea se va dispune doar de la momentul în care cauza a fost preluată de completul nespecializat.

Problema se pune însă în situația în care este invocată și nelegalitatea compunerii completului format din judecătorul de cameră preliminară. Pentru identitate de rațiune s-ar impune constatarea nulității încheierii de cameră preliminară, precum și a tuturor actelor și măsurilor efectuate, însă normele de procedură penală sunt deficitare sub acest aspect.

Astfel, în primul rând, chiar dacă nelegalitatea compunerii completului format din judecătorul de cameră preliminară ar fi invocată în calea de atac a contestației, soluția rejudecării nu este prevăzută de Codul de procedură penală. Pe de o parte, art. 347 alin. (3) Cod procedură penală nu conține nicio prevedere cu privire la posibilitatea rejudecării, rezumându-se la a face trimitere la soluțiile ce pot fi dispuse cu ocazia judecării fondului camerei preliminare. Pe de altă parte, art. 425¹ din Codul de procedură penală, care reprezintă „*dreptul comun*” în materia contestației, prevede că rejudecarea s-ar putea dispune doar în situația nelegalei citări.

Situația se complică și mai mult în cazul în care nelegala compunere a completului format din judecătorul de cameră preliminară este invocată abia în apel, odată cu invocarea nelegalității compunerii completului de judecată în fond.

Din analiza practicii judiciare reiese că instanțele par să achieseze ideii că în apel nu poate fi dispusă rejudecarea cauzei din faza de cameră preliminară, ci doar ulterior acesteia²². Un prim argument invocat în acest sens este că prevederile art. 29 din Legea nr. 78/2000 nu sunt aplicabile judecătorului de cameră preliminară. Însă am arătat deja că o atare interpretare nu are susținere logică, face abstracție de evoluția legislativă și eludează voința legiuitorului și finalitatea normei (a se vedea pct. II).

Un alt argument invocat de către instanțe constă în faptul că „prevederile art. 421 Cod procedură penală, se referă doar la soluțiile pronunțate în primă instanță și nu permit, sub nicio formă, analizarea încheierii care a stat la baza finalizării fazei procesuale a camerei preliminare, încheiere care este supusă căii de atac a contestației, reglementată de dispozițiile art. 347 Cod procedură penală” și care „nu mai poate forma obiectul vreunei noi analize ulterioare”²³.

În consecință, se ajunge în situația absurdă în care legea oferă posibilitatea invocării excepției nelegalității compunerii completului, dar nu oferă remediul pentru încălcarea drepturilor părților.

Apreciem însă că **este vorba doar despre o interpretare deficitară, existând posibilitatea dispunerii rejudecării cauzei de către instanța de apel din faza de cameră preliminară și nu doar ulterior acesteia. La fel, apreciem că există și posibilitatea dispunerii rejudecării cauzei pentru nelegala compunere a completului în calea de atac a contestației împotriva încheierii de cameră preliminară.**

În acest sens precizăm că legalitatea compunerii completului se circumscrie dreptului inculpatului la o instanță stabilită prin lege, ca o componentă a dreptului la un proces echitabil, garantat de art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului²⁴.

În jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului²⁵ a statuat că expresia „*instanță stabilită prin lege*” reflectă principiul statului de drept, inerent oricărui sistem de protecție instituit prin Convenție și Protocoalele sale. Astfel, termenul de „*lege*” din cuprinsul art. 6 parag. 1 din Conv.E.D.O. privește, în special, legislația referitoare la instituirea și competența organelor judiciare. Așadar, dacă conform dreptului intern o instanță nu este competentă să judece un acuzat, ea nu este „*stabilită prin lege*” în sensul art. 6 din Convenție²⁶.

²² A se vedea și Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 9 din 19 martie 2018 referitoare la recursul în interesul legii promovat de Colegiul de conducere al Curții de Apel București privind posibilitatea cenzurării procedurii de cameră preliminară în apel și limitele acestei cenzuri. Recursul în interesul legii a fost respins ca inadmisibil, însă din cuprinsul acestuia rezultă că opinia majoritară a instanțelor este în sensul că procedura de cameră preliminară nu poate fi sancționată în apel în situația existenței unor cazuri de nulitate absolută prevăzute de art. 281 alin. (1) lit. a)-d) din Codul procedură penală.

²³ C. Ap. Târgu-Mureș, s. pen., dec. nr. 59/2019, disponibilă pe www.sintact.ro, accesat la data de 13.04.2020.

²⁴ În continuare Conv.E.D.O.

²⁵ În continuare Ct.E.D.O.

²⁶ A se vedea cauza Lavents c. Letoniei, hotărârea din 28 noiembrie 2002, parag. 114; cauza Jorgic c. Germaniei, hotărârea din 12 iulie 2007, parag. 64.

Relevantă însă din perspectiva celor supuse discuției este cauza *Richert contra Poloniei*²⁷, în care Ct.E.D.O. a statuat că expresia „*stabilită prin lege*” cuprinde inclusiv aspectele legate de compunerea completului de judecată, motiv pentru care a constatat o încălcare a art. 6 din Conv.E.D.O. în situația în care compunerea completului de judecată din primă instanță nu a respectat dispozițiile legale interne. Or, aceste concluzii se impun *mutatis mutandis* și în situația judecării cauzelor de corupție de către un complet nespecializat, contrar dispozițiilor art. 29 din Legea nr. 78/2000.

Aspectele învederate au fost evidențiate inclusiv de către Curtea Constituțională a României prin Decizia nr. 417/2019, în care a precizat că judecarea cauzelor de corupție de către complete nespecializate echivalează cu judecarea acestora de către un organ judiciar neprevăzut de lege, astfel că sunt încălcate dispozițiile art. 6 parag. 1 din Conv.E.D.O., dar și ale art. 21 alin. (3) din Constituție (parag. 163-167).

Or, constatarea încălcării dreptului la un proces echitabil presupune și oferirea unui remediu adecvat justițiabilului. Dacă în ceea ce privește judecata în fond, acesta este reprezentat de dispoziția de rejudecare, în cazul camerei preliminare un atare remediu nu este prevăzut de lege, însă el poate fi acordat în temeiul art. 6 din Conv.E.D.O.

Concluzia se impune din două motive. În primul rând, art. 20 alin. (2) din Constituție prevede că în situația în care există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale. În al doilea rând, Conv.E.D.O. a fost ratificată de către România prin Legea nr. 30 din 18 mai 1994, astfel că potrivit art. 11 alin. (2) din Constituție, ea face parte din dreptul intern. În consecință, instanțele de judecată sunt îndreptățite să aplice direct normele Convenției²⁸.

De altfel, practica judiciară²⁹ și doctrina³⁰ au relevat deja o atare posibilitate. Ne referim la situația trimiterii cauzei spre rejudecare de către instanța de apel în cazul încălcării dreptului la un proces echitabil de către instanța de fond. O asemenea soluție nu este prevăzută de Codul de procedură penală, dar totuși instanțele dispun rejudecarea în atare situații.

Pentru identitate de rațiune, doctrină a evidențiat că și în calea de atac a contestației împotriva încheierii de cameră preliminară ar fi posibilă o atare soluție. Mai exact, s-a apreciat că de vreme ce art. 6 din Conv.E.D.O. este aplicabil procedurii de cameră preliminară, trebuie realizat un paralelism între soluțiile de trimitere spre rejudecare care pot fi dispuse în calea de atac a contestației și cele care pot fi dispuse în calea de atac a apelului³¹.

Prin urmare, cel puțin în situația invocării nelegalei compunerii a completului format din judecătorul de cameră preliminară, în calea de atac a contestației, se admite că trimiterea spre rejudecare este posibilă în vederea acordării un remediu efectiv pentru încălcarea dreptului la un proces echitabil al părților și în vederea asigurării dublului grad de jurisdicție.

Totuși, rămâne în discuție posibilitatea instanței de apel de a dispune rejudecarea cauzei din faza de cameră preliminară și nu doar din faza de judecată, situație în care, după cum am arătat, instanțele refuză aplicarea directă a Conv.E.D.O.

După cum am precizat *supra*, principalul argument în sensul imposibilității dispunerii unei atare soluții constă în faptul că nu poate fi realizată o nouă analiză a încheierii de cameră preliminară în apel. Însă această abordare a instanțelor pare să intre în contradicție cu practica recentă a acestora de a dispune, chiar în apel, excluderea probelor de la dosarul cauzei, ca urmare a admiterii unor excepții de neconstituționalitate³². Mai exact, verificarea legalității administrării probelor constituie obiectul procedurii de cameră preliminară. Prin

²⁷ Hotărârea din 25 octombrie 2011.

²⁸ În acest sens a se vedea ICCJ, s. I civ., dec. nr. 919/2017 în care s-a statuat că „instanțele de judecată sunt îndreptățite să aplice direct normele Convenției Europene a Drepturilor Omului – (unită cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului), apreciată mai favorabilă în conformitate cu art. 20 alin. 2 din Constituția României pentru raportul juridic, concret, dedus judecății, ca urmare a constatării inaplicabilității normei interne – doar în situația identificării existenței unor neconcordanțe ori incompatibilități dintre norma legală din dreptul intern (evocată în cererea de chemare în judecată) cu dispozițiile Convenției Europene”.

²⁹ C. Ap. Cluj, s. pen., dec. nr. 320/2018, nr. 554/2017, nr. 54/A/2015, nr. 1037/A/2016, nr. 1592/A/2016; C. Ap. Craiova, s. pen., dec. nr. 1249/2015; C. Ap. Oradea, s. pen., dec. nr. 1/A/2016; C. Ap. Timișoara, s. pen., dec. nr. 1170/2017.

³⁰ D. Grădinaru, Comentariu în M. Udriou (coord.), *op. cit.*, pp. 1657-1658.

³¹ I. Kuglay, Comentariu în M. Udriou (coord.), *op. cit.*, p. 1442.

³² În acest sens a se vedea A. M. Coș, G. Zlati, *Curtea de Apel Târgu-Mureș. Excluderea interceptărilor telefonice direct în apel, prin încheiere. Aplicabilitatea deciziilor Curții Constituționale în cauzele pendinte*, passim, disponibil online pe pagina <https://www.penamente.eu/2019/11/30/curtea-de-apel-targu-mures-excluderea-interceptarilor-convorbirilor-telefonice-direct-in-apel-prin-incheiere-aplicabilitatea-deciziilor-curtii-constitutionale-in-cauzele-pendinte/>.

urmare, de vreme ce încheierea de cameră preliminară nu ar putea fi supusă unei analize ulterioare, nu s-ar putea dispune nici excluderea probelor în apel. Or, dacă s-a dispus excluderea probelor, înseamnă că aspectele ce fac obiectul camerei preliminare pot face obiectul unei analize ulterioare, astfel că se relevă un dublu standard din perspectiva practicii judiciare.

Relevantă în acest sens este și Decizia Curții Constituționale nr. 590/2019³³. Prin această decizie Curtea a admis excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 469 alin. (3) din Codul de procedură penală, în interpretarea dată prin Decizia nr. 13 din 3 iulie 2017³⁴, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii. Mai exact, Curtea a constatat că este neconstituțională interpretarea potrivit căreia în urma admiterii cererii de redeschidere a procesului penal, cauza se reia din faza judecării în primă instanță.

Această interpretare dată de către Înalta Curte de Casație și Justiție a avut la bază următoarele considerente:

- „admiterea cererii de redeschidere a procesului penal atrage desființarea de drept a hotărârii de condamnare, cu consecința reluării judecării din fața instanței de fond. Prin desființarea hotărârii de condamnare nu se accede la faza camerei preliminare, închisă definitiv printr-o hotărâre anterioară și distinctă celei desființate de drept, ce nu poate fi cenzurată într-o fază procesuală succesivă sau ulterioară”;

- „obiectul cererii de redeschidere a procesului penal în cazul judecării în lipsă a persoanei condamnate îl reprezintă numai hotărârile penale definitive prin care s-a dispus condamnarea, renunțarea la aplicarea pedepsei ori amânarea aplicării pedepsei, indiferent dacă judecata în primă instanță sau în calea ordinară de atac este consecința rejudecării cauzei ca urmare a admiterii contestației în anulare ori revizuirii” – aspect stabilit prin Decizia nr. 22/2015³⁵, pronunțată de către Înalta Curte de casație și Justiție în materia dezlegării unor chestiuni de drept.

Așadar, argumentele sunt în esență aceleași cu cele invocate de practica judiciară pentru a respinge solicitările de trimitere spre rejudecare a cauzelor în faza de cameră preliminară în situația nelegalei compunerii a completului, și anume: obiectul căii de atac nu este încheierea de cameră preliminară; aceasta nu poate fi cenzurată într-o fază procesuală succesivă sau ulterioară.

Totuși, Curtea Constituțională a sancționat această interpretare, întrucât a concluzionat că „neasigurarea prezenței inculpatului în etapa camerei preliminare, urmată de începerea judecării, implică încălcarea dreptului acestuia la apărare și a dreptului la un proces echitabil”, iar reluarea cauzei din faza judecării în primă instanță, cu prilejul redeschiderii procesului penal, încalcă aceleași drepturi.

Mai exact, din raționamentul Curții reiese că discutăm despre o încălcare inițială a dreptului la un proces echitabil, care prin refuzul instanței de control judiciar de a oferi un remediu efectiv, determină, în fapt, o perpetuare a acestei încălcări. Or, exact același lucru se întâmplă și în cazul refuzului instanței de apel de a dispune rejudecarea cauzei din faza procedurii de cameră preliminară. Mai exact, discutăm despre o încălcare inițială a dreptului la un proces echitabil, determinată de judecarea cauzei de către o „instanță” care nu a fost stabilită prin lege, iar odată cu refuzul de a dispune rejudecarea din această fază procesuală, are loc o perpetuare a încălcării.

Decizia este însă importantă din perspectiva faptului că instanța constituțională nu a apreciat că problema neconstituționalității este determinată de reglementarea legală a procedurii de cameră preliminară ori a căii de atac, ci de interpretarea oferită de către Înalta Curte de Casație și Justiție, întrucât Curtea a reținut că norma procesuală penală criticată nu exclude *expressis verbis* parcurgerea fazei camerei preliminare în procesul penal redeschis. Or, la fel, nici normele care reglementează calea de atac a apelului nu exclud *expressis verbis* posibilitatea ca rejudecarea să privească și faza de cameră preliminară.

Prin urmare, reiese că instanțele de apel, tocmai în vederea respectării dreptului la un proces echitabil, ar trebui să dispună trimiterea cauzei spre rejudecare încă din faza de cameră preliminară în situația în care nu au fost constituite completuri specializate.

Relevante în acest context devin cauzele *Borboly c. României* (cererea nr. 24388/15) și *Palffy c. României* (cererea nr. 24394/15)³⁶, în care Ct.E.D.O a respins recent plângerile ca inadmisibile (premature). În aceste cauze reclamantii au invocat încălcarea dreptului la un proces echitabil cu privire la procedura de cameră

³³ Publicată în M. Of., Partea I, nr. 1019 din 18.12.2019.

³⁴ Publicată în M. Of. al României, Partea I, nr. 735 din 13.09.2017.

³⁵ Publicată în M. Of. al României, Partea I, nr. 486 din 2 iulie 2015.

³⁶ Deciziile prin care au fost declarate inadmisibile plângerile nu sunt publicate.

preliminară, însă instanța de la Strasbourg a respins plângerile cu argumentarea că aceștia nu au epuizat căile de atac interne, cauzele fiind încă pe rolul instanțelor naționale.

Or, din aceste decizii de inadmisibilitate reiese că în viziunea Ct.E.D.O. încheierea de cameră preliminară poate fi supusă unei analize ulterioare, iar instanțele naționale pot oferi un remediu efectiv pentru încălcarea Convenției, astfel încât persoanele a căror drepturi au fost lezate își pierd calitatea de victimă în sensul Convenției. Acesta este singura rațiune pentru care plângerile petenților nu ar fi putut fi analizate la acest moment, căci dacă am considera că încheierea de cameră preliminară nu poate fi supusă unei analize ulterioare, ar însemna că au fost epuizate căile de atac interne, iar plângerile ar fi fost admisibile.

Prin urmare, apreciem că instanțele naționale în temeiul Conv.E.D.O. ar putea să dispună în apel trimiterea cauzei spre rejudecare încă din faza de cameră preliminară, aceasta fiind singura modalitate prin care s-ar asigura un remediu efectiv pentru încălcarea dreptului la un proces echitabil.

Ba mai mult, rejudecarea inclusiv a camerei preliminare este singura modalitatea prin care s-ar asigura și respectarea dreptului la dublu grad de jurisdicție. Afirmatia are la bază faptul că deși completul din contestație a fost legal constituit, cel care a judecat în fond în procedura camerei preliminare nu a fost, astfel că toate actele și măsurile dispuse de acesta sunt lovite de nulitate absolută. În consecință, părțile au avut parte doar de un grad de jurisdicție. Or, atât în doctrină³⁷, cât și în practica judiciară³⁸ s-a afirmat că procedura camerei preliminare face parte din cadrul celor care reclamă două grade de jurisdicție, întrucât are un efect decisiv asupra analizei acuzației penale. În consecință, și din această perspectivă se impune dispunerea rejudecării cauzei din faza de camera preliminară și nu doar ulterior acesteia.

VI. CONCLUZII

Apreciem că întreaga problematică a efectelor constatării nelegalității compunerii completului de judecată este determinată de modul deficitar de reglementare a normelor penale incidente. Însă deficiențele noului Cod de procedură penală nu reprezintă nimic nou. Curtea Constituțională încă de la momentul intrării sale în vigoare a sancționat dispozițiile acestuia.

Din acest motiv apreciem că interpretarea oferită de către instanțele judecătorești nu trebuie să conducă la pronunțarea altor decizii de admitere a excepțiilor de neconstituționalitate, atât timp cât acestea pot fi evitate. Or, evitarea poate avea loc doar dacă interpretarea normelor penale procesuale se realizează în acord cu jurisprudența Curții Constituționale și a Ct.E.D.O.

La fel, în măsura în care instanțele constată încălcarea unor drepturi fundamentale a părților, acestea trebuie să ofere un remediu efectiv pentru a evita pronunțarea unor decizii împotriva României de către Ct.E.D.O., ceea ce presupune o atitudine proactivă din partea instanței, în special datorită faptului că este recunoscută posibilitatea aplicării directe a normelor Convenției.

Or, cel puțin raportat la nelegala compunere a completurilor de judecată în cazul infracțiunilor de corupție, cadrul legal normativ oferă instanțelor posibilitatea de a constata încălcarea drepturilor părților la un proces echitabil, dar și posibilitatea oferirii unui remediu efectiv.

Refuzul acordării remediuului va conduce doar la o perpetuare a încălcării drepturilor și la formularea altor excepții de neconstituționalitate de către persoana care se consideră lezată, astfel că așa-numitul „*autoreglaj sistemic*”, invocat de Curtea Constituțională, va deveni o sarcină disproporționată pentru justițiabil, care va determina din nou intervenția instanței constituționale.

Încheind într-o notă devenită deja clișeu în domeniul juridic, apreciem că instanțele ar trebui să acorde mai multă atenție „*spiritului*” normei și nu strict sensului literal al acesteia, doar astfel drepturile fundamentale ale omului vor deveni într-adevăr concrete și efective.

³⁷ I. Kuglay, *Comentariu în M. Udriou (coord.), op. cit.*, p. 1442.

³⁸ ICCJ, s. pen., înch. pen. nr. 167/2015; Trib. Sălaj, s. pen., înch. pen. nr. 12/03.02.2016 apud Zlati G., *Contestație cameră preliminară. Restituirea cauzei în vederea rejudecării ca urmare a nemotivării încheierii atacate. Aplicarea directă a articolului 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, passim, disponibil online pe pagina <https://www.penalmente.eu/2016/06/09/contestatie-camera-preliminara-restituirea-cauzei-in-vederea-rejudecarii-ca-urmare-a-nemotivarii-incheierii-atacate-aplicarea-directa-a-articolului-6-din-conventia-europeana-a-drepturilor-omului/>, accesat la data de 15.04.2020.

REFERENCES / BIBLIOGRAFIE

Coț, A. M.; Zlati, G., *Curtea de Apel Târgu-Mureș. Excluderea interceptărilor telefonice direct în apel, prin încheiere. Aplicabilitatea deciziilor Curții Constituționale în cauzele pendinte*, disponibil online la adresa: <https://www.penalmente.eu/2019/11/30/curtea-de-apel-targu-mures-excluderea-interceptarilor-convorbirilor-telefonice-direct-in-apel-prin-incheiere-aplicabilitatea-deciziilor-curtii-constitutionale-in-cauzele-pendinte/>

Safta, M.; Mazilu-Babel, M., *Efectele în timp ale deciziilor curților constituționale*, disponibil online la adresa <https://www.juridice.ro/602523/efectele-in-timp-ale-deciziilor-curtilor-constitutionale.html>

Toader, T.; Safta, M., *Dezlegările date conflictelor juridice de natură constituțională*, disponibil online la adresa <https://www.juridice.ro/essentials/2169/dezlegarile-date-conflictelor-juridice-de-natura-constitutionala>

Udroiu, M., (coord.), *Noul cod de procedură penală. Comentariu pe articole*, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București, 2017

Zlati, G., *Contestație cameră preliminară. Restituirea cauzei în vederea rejudecării ca urmare a nemotivării încheierii atacate. Aplicarea directă a articolului 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, disponibil online la adresa <https://www.penalmente.eu/2016/06/09/contestatatie-camera-preliminara-restituirea-cauzei-in-vederea-rejudecarii-ca-urmare-a-nemotivarii-incheierii-atacate-aplicarea-directa-a-articolului-6-din-conventia-europeana-a-drepturilor-omului/>